

- Правопорядок / Борисов В. В. // Теория государства и права : курс лекций / [М. И. Байтин, В. В. Борисов, Ф. А. Григорьев и др.] ; под ред. Н. И. Матузова и А. В. Малько. – 2-е изд., перераб. и доп. – М. : Юрист, 2002. – С. 562–579.
13. Нерсесянц В. С. Общая теория права и государства : учебник [для юрид. вузов и ф-тов] / В. С. Нерсесянц. – М. : НОРМА-ИНФРА-М, 1999. – 552 с.
14. Цвік М. В. Загальна теорія держави і права [Електронний ресурс] / М. В. Цвік. – Режим доступу: <http://radnuk.info/pidrychnuku/teoriua-prava/38-tsvik/67.html>.
15. Крисюк Ю. Соціальний і правовий порядок як реалізація ідеї права / Ю. Крисюк // Право України. – 2004. – № 8. – С. 25–29.

Надійшла до редколегії 20.03.2012

Проанализированы определения правопорядка, общественного порядка, общественной безопасности; охарактеризованы их особенности и уточнено их соотношение.

The definition of law-public order, public order, public safety are analyzed, their features are characterized, correlation is specified.

УДК 342.922

М. В. Палькін

ДО ПРОБЛЕМИ ВИЗНАЧЕННЯ ОСНОВНИХ НАПРЯМІВ ДІЯЛЬНОСТІ КРИМІНАЛЬНОЇ МІЛІЦІЇ В СУЧАСНОМУ ЗАКОНОДАВСТВІ

Визначено основні елементи адміністративно-правових засад діяльності кримінальної міліції. Розкрито сутність понять «принципи», «завдання», «функції» підрозділів кримінальної міліції. Здійснено класифікацію основних напрямків адміністративної діяльності підрозділів кримінальної міліції.

Відповідно до ст. 3 Конституції України людина, її життя і здоров'я, честь та гідність, недоторканність й безпеки визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю [1]. Обов'язок щодо захисту від протиправних посягань вищенаведених цінностей держава покладає на органи внутрішніх справ. Так, відповідно до Закону України «Про міліцію», одними із завдань міліції є виявлення і розкриття злочинів, розшуку осіб, які їх вчинили, захист власності від злочинних посягань [2]. Особлива роль у захисті прав, свобод та інтересів фізичних і юридичних осіб від протиправних посягань належить підрозділам кримінальної міліції, що входять до складу органів внутрішніх справ.

Однак, у процесі виконання своїх завдань підрозділи кримінальної міліції стикаються з безліччю проблемних питань. Однією з головних серед них, на нашу думку, виступає багатоманітність і невпорядкованість законодавства, відсутність єдиного нормативно-правового акта, що в комплексі визначає би структуру, принципи, функції та завдання кримінальної міліції. На жаль, рівень розробок нормативно-правової основи діяльності міліції, у тому числі й кримінальної, поки що слід визнати неналежним.

© Палькін М. В., 2012

Дослідженню діяльності правоохоронних органів взагалі та кримінальної міліції зокрема присвячено праці О. М. Бандурки, В. Т. Білоуса, А. Ф. Волобуєва, І. П. Голосніченка, В. А. Грохольського, В. С. Гуславського, І. І. Євтіхієва, В. В. Коваленка, Ю. М. Козлова, В. К. Колпакова, А. Т. Комзюка, О. П. Коренева, О. М. Литвака, О. М. Музичука, Ю. М. Старілова, В. Ф. Сіренка, Н. П. Яблокова та ін. Незважаючи на безумовну значущість робіт вчених, інтенсивність і широкий спектр досліджень, усе ж діяльність підрозділів кримінальної міліції розглядалась переважно у контексті загальних проблем адміністративного права, визначенню адміністративно-правових засад діяльності кримінальної міліції увага майже не приділялась. З огляду на вищезазначене метою цієї статті є: визначення системи нормативно-правового регулювання діяльності кримінальної міліції; визначення напрямків адміністративної діяльності підрозділів кримінальної міліції.

Нормативно-правовою основою, що у своїй сукупності визначає адміністративно-правові засади діяльності кримінальної міліції, є: Конституція України [1], закони України «Про оперативно-розшукову діяльність» [3], «Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю» [4], «Про боротьбу з тероризмом» [5], Кримінально-процесуальний кодекс України [6], Кримінальний кодекс України [7], акти Президента України, Кабінету Міністрів України, Міністерства внутрішніх справ України. Слід зазначити, що на сьогоднішній день ще не створено не лише належної законодавчої, а й нормативної бази, що регламентувала б діяльність кримінальної міліції як самостійного підрозділу в системі органів внутрішніх справ. Вищенаведені нормативно-правові акти не розв'язують проблему функціонування кримінальної міліції як самостійної служби у системі Міністерства внутрішніх справ України (далі – МВС України). Положення вищенаведених нормативно-правових актів спрямовані на забезпечення діяльності окремих підрозділів, що входять до блоку кримінальної міліції.

На абсолютну підтримку заслуговує думка стосовно того, що кримінальна міліція має виступати самостійним підрозділом у системі органів внутрішніх справ, а не блоком служб кримінальної міліції. Такий підхід дозволить: по-перше, значно скоротити адміністративно-бюрократичний штат службовців на всіх рівнях управління; по-друге, ліквідувати зайві перепони між оперативними підрозділами, що існують внаслідок штучно створених різних управлінських структур; по-третє, реально об'єднати оперативні служби в єдиний мобільний правоохоронний підрозділ, який ефективно міг би вести боротьбу зі злочинністю єдиним фронтом, а не розрізнено; по-четверте, кваліфіковані кадри в умовах скорочення адміністративного апарату й вивільнені кошти спрямувати на укріплення низової ланки кримінальної міліції [8, с. 11].

Окремої уваги заслуговує визначення завдань і функцій кримінальної міліції. Термін «завдання» тлумачать як наперед визначе-

ний, запланований для виконання обсяг роботи; а «функція» – як робота кого-, чого-небудь, обов'язок, коло діяльності когось, чогось [9, с. 378, 1552]. У своїй сукупності завдання й функції кримінальної міліції визначають напрямки її діяльності. У зв'язку з відсутністю єдиного нормативно-правового акта, який визначає напрямки діяльності кримінальної міліції, спробуємо проаналізувати їх на основі окремих положень нормативно-правових актів, що регламентують таку діяльність. Отже, напрямки адміністративної діяльності кримінальної міліції можна об'єднати в наступні групи: а) з організаційного забезпечення; б) пов'язані з профілактикою злочинності; в) спрямовані на розкриття та оперативне супроводження розслідування злочинів; г) із забезпечення розшукової діяльності безвісно зниклих осіб.

Під організаційним забезпеченням діяльності кримінальної міліції слід розуміти діяльність, спрямовану на належне нормативне та матеріально-технічне забезпечення підрозділів кримінальної міліції з метою успішного виконання покладених на них законодавством завдань і функцій. Так, наприклад, згідно зі ст. 6 Закону України «Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю», серед основних напрямків боротьби з організованою злочинністю виступають створення правової основи, організаційних, матеріально-технічних та інших умов для ефективної боротьби з організованою злочинністю, організація міжнародного співробітництва в цій сфері [4]. Відповідно до ст. 5 Закону України «Про боротьбу з тероризмом», Міністерство внутрішніх справ України забезпечує Антитерористичний центр при Службі безпеки України необхідними силами й засобами; забезпечує їх ефективне використання під час проведення антитерористичних операцій [5].

Наступним напрямком діяльності кримінальної міліції є діяльність, пов'язана з профілактикою злочинності. Профілактика злочинності – це система державних та громадських заходів, спрямованих на виявлення, усунення і нейтралізацію причин та умов злочинності. Одне з центральних місць у профілактиці відводиться профілактиці злочинності серед неповнолітніх [10, с. 742]. Для виконання цього завдання у межах блоку кримінальної міліції створено відділ кримінальної міліції у справах дітей. Так, аналізуючи ст. 5 Закону України «Про органи і служби у справах дітей та спеціальні установи для дітей», можна виділити наступні напрямки діяльності кримінальної міліції, пов'язаної з профілактикою злочинності серед дітей: проведення роботи щодо запобігання дитячим правопорушенням; виявлення причин та умов, що сприяють вчиненню правопорушень дітьми, вжиття в межах своєї компетенції заходів до їх усунення; дієва участь у правовому вихованні дітей; виявлення дорослих осіб, які втягують дітей у злочинну діяльність, проституцію, пияцтво, наркоманію та жебрацтво [11].

Окрім цього, Закон України «Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю» серед профілактичних

напрямоків діяльності кримінальної міліції виділяє: виявлення та усунення або нейтралізацію негативних соціальних процесів і явищ, що породжують організовану злочинність та сприяють їй; запобігання встановленню корумпованих зв'язків з державними службовцями та посадовими особами, втягненню їх у злочинну діяльність; протидію використанню учасниками організованих злочинних угруповань у своїх інтересах об'єднань громадян і засобів масової інформації [4].

Основні напрямки діяльності кримінальної міліції, спрямовані на розкриття та оперативне супроводження розслідування злочинів, висвітлено у Положенні про основи розкриття злочинів органами внутрішніх справ. Відповідно до зазначеного Положення, розкриття злочинів і встановлення осіб, які їх учинили, є одним з основних завдань оперативно-службової діяльності органів і підрозділів внутрішніх справ України щодо захисту життя, здоров'я, прав і свобод громадян, власності, інтересів суспільства й держави від протиправних посягань. З цією метою оперативний апарат органів внутрішніх справ, до якого відноситься й кримінальна міліція, зобов'язаний забезпечувати своєчасність та якість оперативного супроводження кримінальної справи.

Окрім цього, напрямки діяльності кримінальної міліції, спрямовані на розкриття та оперативне супроводження розслідування злочинів, закріплені в ряді законів України – «Про оперативнорозшукову діяльність» [3], «Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю» [4], «Про боротьбу з тероризмом» [5], відповідно до яких кримінальна міліція: здійснює пошук і фіксацію фактичних даних про протиправні діяння окремих осіб та груп, відповідальність за які передбачена Кримінальним кодексом України; виявляє, розслідує, припиняє і запобігає правопорушенням, вчинюваним учасниками організованих злочинних угруповань, притягує винних до відповідальності; забезпечує відшкодування завданих фізичним та юридичним особам, державі збитків; запобігає легалізації коштів, здобутих злочинним шляхом, використанню суб'єктів підприємницької діяльності для реалізації злочинних намірів; виявляє та припиняє злочини, вчинені з терористичною метою, розслідування яких віднесене законодавством України до компетенції органів внутрішніх справ; виявляє і притягує до відповідальності дорослих осіб, які вчиняють відносно неповнолітніх протиправні дії; розкриває злочини, вчинені неповнолітніми та відносно них.

Одним із напрямків діяльності підрозділів кримінальної міліції є розшук безвісно відсутніх осіб. Розшук – це діяльність уповноважених органів чи посадових осіб, спрямована на встановлення місцезнаходження певних осіб, предметів чи документів [10]. Відповідно до ст. 43 Цивільного кодексу України, фізична особа може бути визнана судом безвісно відсутньою, якщо протягом одного року в місці її постійного проживання немає відомостей про місце

її перебування [13]. З метою поліпшення діяльності з розшуку безвісно відсутніх осіб Президентом України було прийнято Указ «Про додаткові заходи щодо запобігання зникненню людей, удосконалення взаємодії правоохоронних та інших органів виконавчої влади в їх розшуку», в якому МВС України доручається вжити разом із Службою безпеки України за участю Генеральної прокуратури України невідкладних скоординованих заходів щодо підвищення ефективності роботи із запобігання зникненню людей, з їх розшуку, встановлення місцезнаходження, а також особи тих, кого було знайдено мертвими, стосовно яких є ознаки вчинення злочину, приділивши особливу увагу перевірці інформації про безвісне зникнення дітей, громадян похилого віку, а також осіб, які могли стати жертвами торгівлі людьми, інформуванню членів сімей, родичів про заходи, що вживаються з метою розшуку людей, які зникли [14]. На підрозділи кримінальної міліції відповідно до Закону України «Про органи і служби у справах дітей та спеціальні установи для дітей» покладається обов'язок з розшуку дітей, що зникли, дітей, які залишили сім'ї, навчально-виховні заклади (бродяжать) та спеціальні установи для дітей [11]. Згідно зі ст. 6 Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність», підставами для проведення оперативно-розшукової діяльності є наявність достатньої інформації, одержаної в установленому законом порядку, що потребує перевірки за допомогою оперативно-розшукових заходів і засобів, про безвісно відсутніх осіб [3].

Багатоманітність і невпорядкованість законодавства, відсутність єдиного нормативно-правового акта, який би визначав єдині засади діяльності кримінальної міліції, створюють значні перепони в діяльності цих підрозділів. Ось чому на сьогодні існує гостра потреба у прийнятті такого нормативно-правового акта або хоча б внести відповідні зміни у вже існуючі.

Список літератури: 1. Конституція України від 28 черв. 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141. 2. Про міліцію : закон України від 20 груд. 1990 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – № 4. – Ст. 20. 3. Про оперативно-розшукову діяльність : закон України від 18 лют. 1992 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 22. – Ст. 303. 4. Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю : закон України від 30 черв. 1993 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – № 35. – Ст. 358. 5. Про боротьбу з тероризмом : закон України від 20 берез. 2003 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 25. – Ст. 180. 6. Кримінально-процесуальний кодекс України // Відомості Верховної Ради УРСР. – 1961. – № 2. – Ст. 15. 7. Кримінальний кодекс України // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 25–26. – Ст. 131. 8. Сидорчук Л. А. Правові та організаційні питання створення і функціонування кримінальної міліції в Україні : автореф. дис. на здоб. наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.07 «Теорія управління; адміністративне право і процес; фінансове право» / Сидорчук Леонід Андрійович. – К., 1998. – 18 с. 9. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод., допов. та CD) / [уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел.] – К. ; Ірпінь : ВТФ «Перун», 2009. – 1736 с. 10. Великий енциклопедичний юридичний

словник / [за ред. Ю. С. Шемшученка]. – К. : Юрид. думка, 2007. – 992 с. **11.** Про органи і служби у справах дітей та спеціальні установи для дітей : закон України від 24 січ. 1995 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1995. – № 6. – Ст. 35. **12.** Про затвердження Положення про основи організації розкриття злочинів органами внутрішніх справ України : наказ МВС України від 24 верес. 2010 р. № 456 // Офіційний вісник України. – 2011. – № 8. – Ст. 395. **13.** Цивільний кодекс України // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 40–44. – Ст. 356. **14.** Про додаткові заходи щодо запобігання зникненню людей, удосконалення взаємодії правоохоронних та інших органів виконавчої влади в їх розшуку : указ Президента України від 18 січ. 2001 р. № 20/2001 // Офіційний вісник України. – 2001. – № 3. – Ст. 58.

Определены основные элементы административно-правовых принципов деятельности криминальной милиции. Раскрыта сущность понятий «принципы», «задания», «функции» подразделений криминальной милиции. Осуществлена классификация основных направлений административной деятельности подразделений криминальной милиции.

The basic elements of administrative-legal principles of activity of criminal militia are determined. Essence of concepts «principles», «task», «function» of subdivisions of criminal militia opens up. Classification of basic directions of administrative activity of subdivisions of criminal militia is carried out.

УДК 351.74(477)

В. В. Писаренко

ДЕЯКІ ПИТАННЯ ВЗАЄМОДІЇ ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ БОРОТЬБИ З ЕКОНОМІЧНОЮ ЗЛОЧИННІСТЮ МВС УКРАЇНИ З ПРАВООХОРОННИМИ ТА КОНТРОЛЮЮЧИМИ ОРГАНАМИ

Визначено сутність, види та правові засади взаємодії Державної служби боротьби з економічною злочинністю МВС України з правоохоронними та контролюючими органами.

Становлення та розвиток суспільних відносин в умовах незалежної, правової, демократичної держави супроводжується безперервним розвитком і подальшим удосконаленням управлінських процесів у різних сферах життєдіяльності громадянського суспільства. На тлі нових економічних відносин різко зростає і неухильно прогресує кількість протиправних посягань у сфері економіки. У цьому контексті особливої ваги набувають питання, пов'язані з діяльністю державних органів у сфері запобігання та протидії економічній злочинності. Одним із центральних органів у вирішенні цих справ є Державна служба боротьби з економічною злочинністю (ДСБЕЗ МВС України).

Але досягнення означеної мети можливе лише за умов спільної діяльності різних правоохоронних підрозділів, повноваження, організація та форми діяльності яких у деяких випадках суттєво